

OSMANLI NÜFUS DEFTERLERİNİN AİLE TARİHİNE KATKILARI: MAZGİRT, SAĞMAN VE PERTEK MÜSLİM NÜFUS DEFTERİ ÖRNEĞİ (1834)

CONTRIBUTION OF OTTOMAN POPULATION REGISTERS TO FAMILY HISTORY: MAZGİRT,
SAĞMAN AND PERTEK (1834)

 Kibar TAŞ¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Tarih Bölümü, kibartas012@gmail.com

Geliş Tarihi / Date Applied
11.06.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted
04.08.2024

ÖZET

Osmanlıda modern anlamda ilk nüfus sayımı 1831'de yapılmıştır. Bu sayımlarda, her ne kadar geçmişe nazaran nüfus hakkında daha ayrıntılı bilgiler verilse de daha önceleri yaptırılan tahrirlerde olduğu gibi, sadece imparatorlukta erkek nüfus ortaya konulmuştur. Buna rağmen, geçmiş asırlarda yapılan bu sayımlar, bugün yaşayan insanların kendi aile tarihlerini araştırmaları açısından oldukça önemli veriler barındırmaktadır. Bugüne kadar çok sayıda tahrir ve nüfus defteri incelenerek literatüre kazandırıldı. Bu çalışmada da 2652 nolu nüfus defterinin analizi yapıldı. Defterde Mazgirt, Sağman ve Pertek kasabalarının merkez ve köylerine ait sayımlar bulunmaktadır. Bu verilerden hareketle, kasaba ve köylerin isimleri, buralarda yaşayan nüfusun sayısal toplamı ve nüfusun yapısı hakkında çeşitli bilgiler elde edilmiştir. Kişilerin meslekleri, evlatlık olup olmadıkları, gurbette ya da askerde bulunup bulunmadıkları, hangi aşirete/ocağa mensup oldukları bu verilerdendir. Sonuçta bu veriler ile bugün Tunceli sınırları içinde yer alan bu yörelerin, 1834'teki nüfus yapıları hakkında fikir sahibi olunabilecektir. Amaç, ataları o yörelerde yaşamış olan bugünkü nesle bir nebze de olsa bilgi vermektir.

Anahtar Kelimeler: Mazgirt, Pertek, Sağman, Çemişgezek, Nüfus Defteri.

ABSTRACT

The first census in the Ottoman Empire in the modern sense was conducted in 1831. Although these censuses provided more detailed information about the population compared to previous ones, similar to earlier tahrirs (surveys), only included data of the male population of the empire was recorded. Despite this, these historical records hold significant data for individuals researching their own family histories today. Many tahrirs and population registers have been analysed and added to the literature as data. In this study, the analysis of the population register numbered 2652 was carried out. This register includes censuses of the centers and villages of Mazgirt, Sağman, and Pertek towns. The data provides various information about the names of towns and villages, the total population living there, and the structure of the population. Information such as individuals' occupations, whether they were adopted, whether they were away or in the military, and to which tribe or social affiliations they belonged are among these data. As a result, these data may shed light on the population structure of the regions within the borders of Tunceli in 1834. The aim is to inform individuals whose ancestors lived in these regions today.

Keywords: Mazgirt, Pertek, Sağman, Çemişgezek, Population Register.

1. GİRİŞ

Bugün ülkemizde yaşayan insanların çoğunluğu aile tarihlerini asırlar evveline götüremiyorlar. Bunun da en önemli nedeni Anadolu'da kurulan Türk devlet ve beyliklerinin (Osmanlı hariç) yaptırdıkları tahrirlerin, çeşitli istilalar ve ihtilaller sonucunda tahrip edilmesinden dolayı bugüne gelememesidir. Her ne kadar Osmanlı'da, özellikle 15. asırdan itibaren¹ vergi ve asker için çeşitli tahrirler² yaptırılrsa da bu sayımlarda kadınlar sayılmadığı ve sadece erkek nüfus sayıldığı için bu nüfus sayımları da eksiktir. Elleri aile şecerelerini bulduranlar ile geçmişte ataları devlet yönetiminde çalışanlar doğal olarak aile tarihlerini çıkarabilirler. Fakat diğer büyük kesim bu aile tarihinden yoksundur.³

Bugüne nazaran eksik olsa da modern anlamda ilk genel nüfus sayımı ancak 1831'de yapılabildi. Bu sayımda, tahrirlere göre nüfus hakkında daha ayrıntılı bilgiler verilse de yine eskiden olduğu gibi sadece erkek nüfus ortaya konulmuş, kadınlar ise sayılmamıştır.⁴ Yapılan sayımlarda tutulan defterleri incelemek ve korumak üzere 1831 tarihinde İstanbul'da Ceride Nezareti, eyalet ve sancaklarda ise Defter Nazırlıkları kuruldu. İlk genel sayım bittikten sonraki yıllarda da genel ve bölgesel sayımlar yaptırıldı. 1844, 1866-1873 (Tuna Vilayeti) sayımları bölgeseldir. 1880'de başlayan sayımlar ise yıllarca sürdü. 1904-1905'de tekrar bir genel sayım yapıldı. Son iki genel sayım ise diğerlerine göre daha ayrıntılıdır. Çünkü bu sayımlara kadınların da yazılması istendi (Güneş, 2014: 227-228; Mutla, 2003: 4-7). Bu tarihten sonra Cumhuriyet dönemine kadar sayım yapılmadı.

Asırlar içinde yaptırılan gerek tahrirler gerekse diğer sayımlardaki kadın nüfusunun eksikliğine rağmen, 1831'de yaptırılan⁵ ve sonradan devam ettirilen nüfus sayımlarının, soy şeceresini çıkarmada önemli katkıları olduğuna inanıyoruz. Çünkü bu sayımlar, bugün yaşayan insanların kendi aile tarihlerini araştırmaları açısından önemli veriler içermektedir. Ataları hakkında genel bilgilere sahip kişiler bu defterlerdeki verilerden yararlanabilirler. Sözlü verilerini, bu defterlerde kayıt altına alınmış bilgilerle karşılaştırarak aile tarihlerini daha eski yıllara götürebilirler.

¹ 15. asrın ilk yarısında yaptırılan tahrirlere en iyi örnek Halil İnalçık'ın 1432 tarihli Arvanid Sancağı defteridir. Halil İnalçık. (1987). *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Bundan ayrı olarak 15. asrın ortasında Anadolu'da yaptırılmış olan kimi sayımlar da mevcuttur. Mesela 1455'e ait sayıma göre Tokat'ta 2.888 hane varken, Sivas'ta ise 566 hane bulunmaktaydı. Bkz. Bkz. Ömer Lütfi Barkan. (1953). *Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi. Türkiyat Mecmuası*, 10, 22.

² Tahrir, avarız, cizye, temettuat, vilayet salnameleri ile nüfus sayımlarının olduğu defterler bunlardandır. Bkz. Salih Akyel ve Savaş Sertel. (2015). *Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1840 Tarihli Çarsancak Kazası Gayrimüslim Nüfus Defteri Örneği. Journal of History and Future*, 1(1), 80-81.

³ Ömer Lütfi Barkan: "Avrupa'daki şekliyle Kilise ve Belediye kayıtları mevcut olmayan veya sosyal ve siyasi bünye hususiyetleri icabı olarak (Avrupa'dakine müşabih bir feodal hiyerarşi, bir soy ve toprak asaleti, devlet içinde ayrı bir devlet teşkil edecek şekilde bir "kilise" mevcut bulunmadığından) aile, cemaat veya belediye arşivleri teşekkül edemiyen veya mevcut bulunanlar da türlü istilalar ve ihtilaller neticesinde tahrip edildiği tahmin edilmekte olan bir memlekette nüfus meseleleri üzerinde tarihi tetkikler yapmak hususunda lüzumlu malzemenin bulunamayacağı zannedilebilir." diyerek, eski Türk-İslam devletlerinde de nüfus ve arazi tahrirlerinin yapıldığını, ancak devlet arşivlerinin büyük bir kısmının muhafaza edildiği tek devletin de Osmanlı İmparatorluğu olduğunu yazar (Barkan, 1953: 6-7).

⁴ İlk kez 1880'lerin başındaki genel nüfus sayımlarında kadınların yazılması istense de bundan önce, 1870'de yapılan kimi yerel sayımlarda kadınların da yazıldığı görülmektedir. Bkz. Hasan Yüksel. (2006). *Osmanlı'da Modern Anlamda Yapılan İlk Nüfus Sayımına Göre Divriği'nin Demografik Yapısı. Nüfusbilim Dergisi (Turkish Journal of Population Studies)*, 07, 28-29.

⁵ Bu tarihte yaptırılan sayımda imparatorluk sınırları içindeki erkek nüfus 3.722.738'dir. Kadın nüfusu da yaklaşık aynı kabul edilerek eklendiğinde nüfus 7,5 milyona ulaşmaktadır. Yine bu sayımda Osmanlı İmparatorluğu askerlik bakımından Müslüman nüfusu, vergi açısından ise Hıristiyan nüfusu öğrenmek istemiştir. Bkz. Aziz Altı. (2019). *Nüfus Defterlerine Göre Pirevi (Hacı Bektaş Veli Tekkesi) (1830-1846). Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 90, 81.

Her ne kadar bugüne kadar çok sayıda tahrir ve nüfus defterleri çevrilerek literatüre kazandırılrsa da⁶ henüz çevrilmeyen çok sayıda defter de bulunmaktadır. Bu çalışmada günümüz Tunceli il sınırlarında yer alan Pertek, Mazgirt ve Sağman bölgelerinin müslim nüfus defteri ele alınmıştır. Bu kasabalar o dönem Ma'âdin-i Hümâyûn Emâneti'e bağlıydı. 1775 yılında oluşturulan bu birim (Tızlak, 1997: 15-18) sonradan sancak statüsüne yükseltilmiştir. Yine bu kasabalar Ma'âdin-i Hümâyûn Emâneti'ne bağlı olsalar da burası mali bir birimdi ve bunlar idari olarak Eyaletlere bağlıydılar (Yılmazçelik, 2011: 86). Mesela 1838 yılında Diyarbakır Müşirliğinin kurulması ile birlikte idari taksimat içinde Diyarbakır eyaletine, 1845 yılında Harput eyaletinin teşkil edilmesiyle de Harput eyaletine bağlanmışlardır (Yılmazçelik, 1996: 227-228).

Makalede, 2652 nolu defterden yola çıkarak o dönemde Ma'âdin-i Hümâyûn Emâneti'nin *kömür* ve *kelek* hazinesinden olan Mazgirt, Sağman ve Pertek kasabalarına bağlı nahiye, mahalle, karye (köy) ve mezraa isimleri ile bu yörelerdeki hane nüfusunun sayısal toplamı ve bu nüfusun yapısına dair çeşitli veriler ortaya konulmuştur. Ayrıca bu kişilerin çoğunlukla kullandığı isimler, meslekleri, evlatlık olup olmadıkları, karye dışında bulunup bulunmadıkları, buraya geldikleri yöreler ve hangi aşirete ya da ocağa mensup oldukları hakkında da bir kısım bilgiler elde edilmiştir. Sonuçta bugün Tunceli sınırları içinde yer alan bu yörelerin 1834'teki nüfus yapıları hakkında kısmen de olsa fikir sahibi olunabilecektir.

2. 2652 NUMARALI MÜSLİM NÜFUS DEFTERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Harput Eyaleti, Ma'âdin-i Hümâyûn sancağına bağlı Çarsacak'daki (Mazgirt, Pertek, Sağman kasabaları) nüfus sayımlarını içeren defter, 20x55 ebadında ve toplam 152 sayfadır. Defter ciltsiz, ebrusuz, varak usulü numaralanmış özellikleriyle tanıtılmıştır. Osmanlı Arşivinde 2652 Numaralı Nüfus Defteri olarak kayıtlıdır. Başlangıç tarihi Hicri 25 Şaban 1250'dir (Miladi 27.12.1834 Cumartesi).

Defterin girişinde verilen bilgilerde sadece Mazgird, Sağman ve Pertek kasabalarının isimleri olsa da defterin içinde Çemişgezek'e bağlı Hass-ı Hümâyûn köyleri ile Sebteros ve Şikak nahiyelerine bağlı Hass-ı Hümâyûn köyleri de bulunmaktadır. Yine ilk sayfada verilen başlığa göre düzenli bir sayım yapılmamıştır.

O tarihte *Ma'âdin-i Hümâyûn*'a bağlı olan bu kasabaların sınırlarının ne olduğu, hangi köylerin o tarihte bu kasabalara bağlı olduğu kesin değildir. Hemen sonrasında Tanzimat ile birlikte yeni bir taksimat yapılmış olabilir. Çünkü Hicri 1256 (Miladi 1840) tarihli Müslim sayımı defterinde⁷ sadece Pertek ve Sağman'a yer verilmiş ve üzerinde çalıştığımız 6 yıl önceki defterde Mazgirt kasabası sayımından sonra gelen neredeyse bütün köyler bu defterde Pertek'e bağlı olarak

⁶ Bu konuda çok sayıda makale ve akademik tezler mevcuttur. Bu çalışmalardan (metin içinde kullanılanların haricinde) bazıları aşağıda verilmiştir:

Uysal Dıvrak. (2015). XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Çemişgezek ve Köylerinin Müslüman Nüfusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/41, 371-380;

Zülfiye Koçak ve Hasan Taşkıran. (2014). 2793 Numaralı Ahlat Kazası Müslim Nüfus Defteri (30 Rebiyülevvel 1252/15 Temmuz 1836) nin Tanıtım ve Değerlendirmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7/XVII, 421-442;

Salih Akyel. (2014). XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ebutahir Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33(56), 319-342. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000589

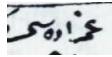
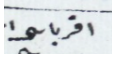
Mehmet Başaran. (2017). 1830 - 1842 Yılları Arasında Nüfus Defterleri Kapsamında Ödemiş ve Köyleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 307-321, <https://doi.org/10.30803/adusobed.349447>

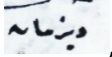
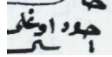
Tevfik Evcı. (2021). Osmanlı Tarihi Yazımında Nüfus Defterlerinin Yeri: 1831 Tarihli Teke Livasına Bağlı Elmalı Kazası Nüfus Defteri Örneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(49), 205-225, <https://doi.org/10.17498/kdeniz.872895>

Tez ve makaleler haricinde Devlet Arşivlerinin yaptırdığı çok sayıda transkript eserler de mevcuttur.

⁷ Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) *Nüfus Defterleri (NFS.d.)*, 2654. (1 Ca. 1256 [1 Temmuz 1840]).

görünmektedir. Bu sebepten biz, Hicri 1250 tarihinde yapılan, biri incelediğimiz Müslim defteri, diğeri de Gayrimüslim defterindeki⁸ verilerden yola çıkarak Pertek ve Mazgirt köylerini bulmaya çalıştık. Ancak bunun da kesin doğru olduğunu söyleyemeyiz. Çünkü köylerin nereye ait olduğu büyük oranda yazılmamış. Ayrıca Gayrimüslim defterindeki köylerin sayısı, Müslim defterindeki köylerden daha azdır. Çok az köyün yanında *tabii Sağman* ve *tabii Pertek* notu düşülmüş, Mazgirt için ise böyle bir bilgi de verilmemiş. Örneğin Danaburan karyesi, 16. asırdaki tahrir defterleri verilerine göre Mazgirt merkezine çok yakın (Ünal, 1999: Ek-Harita-1), ancak bizim incelediğimiz defterde hangi kasabaya ait olduğu tam olarak anlaşılamıyor. Hicri 1250 tarihli Gayrimüslim defterinde Pertek kasabası sayımından sonra gelirken, Hicri 1256 tarihli Müslim defterinde ise Sağman kasabasından sonra yazılmış. Bütün bu karışık bilgiler, köylerin kesin olarak hangi kasabalara ait olduğunu bulmada zorluk çıkarmıştır. Bu sebepten defterde verilen kasaba merkez sayımları ve sonrasında gelen köyleri (eğer herhangi bir not düşülmemişse) o kasabaya ait olarak kabul edip, o şekilde analiz ettik.

Nüfusa bakıldığında hanelerde yaşayan aile reisinin babası, oğulları, kardeşleri, torunları ve diğer akrabalarının da olduğu görülmektedir. Bunlar genellikle *emmizadesi* olarak yazılırken, bazen de *akrabası* olarak yazılmıştır. Bazı hanelerde iki ayrı ailenin olduğu kayıtlar mevcuttur. Büyük olasılıkla o sırada misafir olarak bulunuyorlardı. Çünkü geldikleri köy ismi de yazılmıştır.

Bu defterde kayıt altına alınan kişiler ile ilgili ayrıntılı tarif yapılmamıştır. Sadece iri ise isminin yanına *dizman/dızman* , ince ve zayıf ise *çor* yazılmıştır. Yine eğer kişinin bir engeli varsa (âmâ, sakad, kör, meczub) bu engel de isminin yanına not düşülmüştür.

Defterde verilen bilgilere göre yaptığımız hesaplarla, defterdeki nüfus yapısının yaşa göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Amel mande (yaşlı ve çalışamaz durumda olanlar)	40 yaş ve üstü
Tüvana (genç ve güçlü)	15 - 39 yaş arası
Sıbyan (çocuk)	0 - 14 yaş arası

Defterdeki kasaba, mahalle ve köylerle ilgili bilgi ve analizler aşağıda verilmiştir. Şunu belirtmekte fayda var. Tablolardaki kasaba, köy ve mezraa isimleri defterde yazıldığı şekliyle verildi. *Nefs-i Pertek Kasabası, Sağman Kasabası, Curaven Karyesi, Karye-yi Ziverek, Paşa mezraası* şeklinde.

3. PERTEK, SAĞMAN VE MAZGİRT'İN 1834'TEKİ SOSYOEKONOMİK YAPISI

Bugün Tunceli il sınırları içinde yer alan bu kasabalara ait Osmanlı arşivindeki bilgiler 16. asra kadar gitmektedir. Bu asırda yapılmış dört tahrirde nahiyeler ve bunlara bağlı köylerde yaşayan nüfus ve ödedikleri vergiler hakkında bilgiler mevcuttur. 16. asırda Çemişgezek Sancağında yaptırılan tahrirlerdeki yaklaşık müslim ve gayrimüslim nüfusu şu şekildedir: 1518'de 22 bin civarında müslim, 25 bin civarında gayri müslim; 1523 yılında 20 bin müslim, 28 bin gayri müslim; 1541 tahririnde 37 bin müslim, 42 bin gayri müslim; 1566 yılındaki son tahrirde ise 11

⁸ Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) Nüfus Defterleri (NFS.d.), 2653. (1 N. 1250 [1 Ocak 1835]).

bin müslim, 27 bin gayri müslim yaşamaktadır (Ünal, 1999: 78). Son tahrir olan 1566 tarihli tahrirde nüfusun öncekine göre azalmasının nedeni önceden Çemişgezek'e bağlı olan kimi yerlerin 1541'den sonraki düzenleme ile sancaktan ayrılmış olmalarıdır. Bu tahrirlere bakıldığında, yörede hem ziraat hem de hayvancılık yapıldığı görülmektedir. Ancak bölge büyük oranda dağlık olduğu için, hayvancılık daha yaygındır. Tarım ürünlerinin miktarı ise az ve çoğu zaman halkın kendisine ancak yetmiştir.

16. asırdaki tahrirlerden sonra neredeyse 1834 tarihindeki nüfus sayımına kadar yöreyle ilgili fazla bir bilgi yoktur. Bu tarihte yukarıda isimleri verilen kasabalardaki sayıma göre ise toplam Müslim nüfusu şöyledir. Toplam hane: 2.148 ve toplam nefer: 5.640'dır. Bu nüfusta amel mande: 1.206, tüvana: 2.181 ve sıbyan: 2.253 kişidir. Görüldüğü üzere çocuk, genç ve yaşlı olmak üzere toplam erkek nüfus 5.640 kişidir. Aynı sayıda kadın olduğu kabul edildiğinde 1834 tarihinde Pertek, Sağman, Mazgirt merkez ve köyleri, Çemişgezek'e bağlı bazı Hass-ı Hümayun köyleri ile Sebteros ve Şikak adlı iki nahiyedeki Hass-ı Hümayun köylerinin toplam nüfusu 11.280 civarı olmaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere aynı yıl ve genel olarak aynı yerlerde yapılan Gayrimüslim sayımında ise 1.570 hanede 6.122 kişi (erkek) yaşadığı görülmektedir. Burada ilginç olan Müslim haneleri daha fazla olduğu halde, nüfusların birbirine yakın olmasıdır. Bunun sebebi ise Hicri 1250 tarihli Gayrimüslim nüfus defterinde de (2653 No'lu) gördüğümüz üzere, Gayrimüslim hanelerinde daha fazla kişinin yaşadığıdır.

Defterde bulunan yerleşim yerlerinde en çok kullanılan erkek isimleri ise aşağıdaki gibidir. Burada 100 ve daha fazla kişi tarafından kullanılan isimlere yer verilmiştir. Elbette daha az sayıda kişi tarafından kullanılan farklı isimler de mevcuttur. Listede görüldüğü üzere, Ehl-i Beyt isimleri en çok kullanılan isimler olmuştur.

Mehmed - 939	Ali - 685	Mustafa - 564	Hasan - 549
Hüseyin - 541	İsmail - 376	Ahmed - 356	Süleyman - 351
İbrahim - 339	Osman - 273	Yusuf - 212	Bekir - 204
Halil - 169	Mahmud - 160	Ömer - 132	Abdullah - 130
Veli - 106	Hıdır - 102		

Yukarıdaki sayılar incelendiğinde (yazılmayan isimlere ait sayılar olmasa dahi), verilen sayıların toplamının, erkek nüfusunun sayısından fazla olduğu görülmektedir. Bunun da sebebi o tarihte yaşamayan babanın isminin de bu toplamın içinde olmasıdır. Yine bazı kişilerin, çok olmasa da çift isim kullanmalarıdır.

3.1. Pertek Kasabası

İncelediğimiz nüfus defterinde Pertek kasabasına tabi *Nefs-i Pertek Kasabası* ve *Aşağı Mahalle* olarak adlandırılmış iki mahalle ve çok sayıda köy bulunmaktadır, ki bu köylerin bir kısmı *Hass-ı Hümayuna* tabidir. Kasabada bulunan iki mahallenin nüfusları defterde bir bütün olarak kayıt edilmiştir. Bu sebepten iki mahallede yaşayan yaşlı, genç ve çocuk nüfusunu sayımlardan elde ettiğimiz verilere göre biz ayırdık. İki mahallede toplam 271 hane ve 671 nefer yaşamaktadır. Kişilerden 149'u amel mande, 276'sı tüvana ve 246'sı sıbyan olarak yazılmıştır. Yukarıdaki iki mahalle ve köylerle birlikte ise kasabada toplam 723 hane ve 1.680 kişi kayıt altına alınmıştır. Kadın nüfusu genellikle erkeklerle eşit kabul edildiği için, bunları da eklersek, 1834 tarihinde Pertek kasabasındaki 723 hanede yaklaşık 3.360 Müslimin yaşadığını söyleyebiliriz.

Aşağıda verilen mahallelerin nüfusları, defterde verilen bilgiler doğrultusunda tasnif edilmiştir. Yani toplam nüfus, nüfusun içinde bulunan yaşlı, genç, çocuk, engelli, evlatlık sayıları ile o sırada bulunduğu yer (mansurede ^{منسورة}, gurbette ^{غربة} vd.), mesleği, yöreye nereden geldiği, aşireti, ocağı, lakabı gibi bilgilerin yanı sıra, o yerleşim yerinde yaşayanlar arasında en küçükler ve en büyükler hakkında da (dede ve baba isimleri verilerek) bilgi verilmiştir. Ayrıca varsa muhtar ve ağa isimleri ve yaşları da eklenmiştir.

Köylerle ilgili veriler ise yine isimler, hane ve neferat sayıları, köydeki en küçük ve en büyük kişilerin yaşları ile muhtar ve ağa isimleri belirtilerek tablo şeklinde verilmiştir.

3.1.1. Mahalleler

Merkez Mahalle

Aşağıda da görüleceği üzere Merkez mahallede çocuk, genç ve yaşlı toplamda 400 civarında nefer yaşıyordu. Kadınlarla birlikte bu sayı iki katına çıkmaktadır. Sayımla ilgili verilerde o sırada herhangi bir idari yöneticinin olmadığı görülmüştür. Sadece önceki muhtar ile ilgili bir bilgi vardır. Nüfusa baktığımızda ise çok sayıda lakap kullanıldığı görülmektedir. Bunda eskiden soyadı olmaması da etkilidir. Her ne kadar geçmişte insanlar çoğunlukla baba ismi ile anılsa da bazen de insanları ayırt etmek için bu tür lakaplar takılabiliyordu. Yine çocuğu olmayanların evlatlık aldıkları da anlaşılmaktadır. Çünkü bu kişilerin yanına ^{اوکلوز} *oğulluğu* notu düşülmüştür. Bu mahallede de 7 kişinin evlatlık alındığı görülmüştür. Engelli olanların isimlerinin yanına engelleri de yazılmıştır. Bu kişilerden 2'sinin yanına *sakad* notu düşülmüştür. Askerde olanlar için *mansurede*, mahalle dışında olanlar için ise *gurbette* diye yazılmıştır. Nüfusun çok da az olmadığı bu mahalleden 13 kişinin başka yerlerde çalışıyor olması, yaşanan bu yerde insanların geçinebildiklerini göstermektedir. Mahalleye dışardan gelip yerleşenler de var ve yer isimlerine bakıldığında genelde civar yörelerden göç ettikleri anlaşılmaktadır.

Verilerden anlaşıldığı kadarıyla Pertek'in Merkez Mahallesi'nin 1834 tarihinde kalabalık, tarım ve hayvancılığın yanında farklı mesleklerin de yapıldığı, genç nüfusun çoğunlukta, canlı ve işlek bir yerleşim yeri olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 1. Merkez Mahalle

Muhtar-ı Evvel	Kazım Osman oğlu Şatır Mehmed, 45 yaşında
İmam	Abdulvahab, 75 yaşında
Hane	159
Neferat (erkek nüfus)	407
Amel mande (yaşlı ve engelli)	83
Tüvana (genç ve güçlü)	180
Sıbyan (çocuk)	144
Meslekler	müezzin, hafız, nahırcı, çuhadar, ferraş, çoban, berber, tenekeci, ekmekçi, çuvalcı, tatar (Başkente gönderilen madenlere eşlik eden)
Lakaplar	çor (ince, zayıf), dizman (kocaman, iri), kuru, topal, küçük, deli, köroğlu, kara, köse, sağıroğlu, öksüz, şişman, sağır, karagöz, Arap, eğri, seyid, monla, derviş, sufi, şeyh, hacı
Başka yöreden gelenler	Sağmanlı, Sürgüçlü, Sorguçlu, Mercimeklu, Perilu, Çiçeklu, Takizli, Şekremli, Bağdatlı, Harputlu

En küçük	1 aylık 3 kişi (Ebuş Emmi damadı Ali oğlu Ahmed, Hacı İsmail oğlu Bekir oğlu İsmail, Mehmed oğlu Ahmed oğlu Hüseyin oğlu Bekir)
En büyük	Ra'i (çoban) oğlu Ali, 92 yaşında

Aşağı Mahalle

Pertek kasabasının ikinci mahallesinde kadın ve erkek nüfusu ile toplamda 528 kişi yaşamaktadır. Mahallede yönetici olarak muhtar belirtilmemiş. Ancak haneler sayılırken alt sıralarında *Kizir Ahmed* adlı birisinden bahsedilmiştir. Bu kişinin o sırada “köy kethüdası” yani “muhtarın yardımcısı” anlamına gelen *kizir* olup olmadığı belli değil. *Kizir*, lakap olarak da kullanılmış olabilir. Çünkü defterde mahalle ya da köy sayımları yapılırken eğer orada muhtar varsa, bu en başta belirtilmiştir.

Farklı meslek sahiplerinin olduğu bu yerde 9 kişi *oğulluk* yani evlatlık iken, 20 kişi gurbette ve 4 kişi de askerdedir. Önceki mahalleden nüfusu daha az olduğu halde, gurbete daha fazla kişi gitmiştir. Hatta birisinin o sırada Mısır’da olduğu yazmaktadır. Yine buraya da aşağıda görüleceği üzere başka yörelerden göç edenler vardır.

Bu mahallenin de genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip olduğu görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere en küçük 1 aylık iken (5 kişi) en büyük 81 yaşındadır. O dönemi göz önünde bulunduracak olursak, bunların hepsinin tam olarak 1 aylık oldukları kesin değildir. Ya birkaç gün eksik ya da birkaç hafta fazla olabilirler.

Tablo 2. Aşağı Mahalle

Muhtar	-
İmam	Monla (Molla) Murtaza, 55 yaşında
Hane	112
Neferat (erkek nüfus)	264
Amel mande (yaşlı ve engelli)	66
Tüvana (genç ve güçlü)	96
Sıbyan (çocuk)	102
Meslekler	kâtib, hafız, berber, nalband, nahırcı, çoban, çukadar/çuhadar, tatar
Lakaplar	Pir, seyid, monla, hacı, deli, topal, Zaza, Kürd, köse, kolu kısa, Arap, barud, dizman
Başka yöreden gelenler	Perilu, Harputlu, Sağmanlı, Gergerli, Disimlu, Mercimeklu
En küçük	1 aylık (mah) 5 kişi (Hacı Abdullah Efendi torini Osman oğlu Yusuf, Razik Süleyman oğlu Ahmed oğlu Süleyman, Kole Süleyman damadı oğlu Abdüsselam, Şakilin oğlu Ali torini Hüseyin, Hasan Bali oğlu Mustafa oğlu İbrahim oğlu Mehmed)
En büyük	81 yaşında, Zaza oğlu Yaru Osman

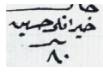
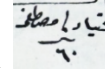
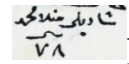
3.1.2. Köyler

Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere Pertek kasabasına bağlı 23 köy ve mezraadaki toplam 452 hanede 1.009 nefer kayıt altına alınmıştır. Buna kadın nüfusu da eklenince yaklaşık 2.018 kişiye ulaşmaktadır, ki o döneme göre oldukça kalabalık bir sayıdır.

Köylerdeki nüfus yapısına bakıldığında bazı köylerde fazla olmamakla birlikte kimi mesleklerden bahsedilirken (ferrâş, demirci, nalband, hafız, hamamcı vd), çoğu köyde herhangi bir meslekten bahis yoktur. Bu da bize yöredeki insanların çoğunlukla tarım ve hayvancılık yaptıklarını göstermektedir. Her ne kadar defterin başlığında *kömür* ve *kelek hazinesinden* oldukları yazsa da madenlerde çalışanlar çoğunlukla dışarıdan gelirdi ve bunların ihtiyaçları çevre köylerden temin edilirdi (Tızlak, 1997: 186-188). Bu sebepten yöre insanının çok azının madenlerde çalıştığını, ancak çoğunluğun tarım ve hayvancılıkla ilgilendiğini söyleyebiliriz.

Yine köylerin nüfusuna göre gurbete çıkan çok fazla kişi yok. O sırada askerde olanlar da nüfusa göre orantılı. İstisnalar hariç, genç ve çocuk nüfusu hemen hemen hepsinde çoğunlukta. Buna rağmen 90 yaşın hatta 100 yaşın üzerinde kişiler de yaşamaktadır. Örneğin, Polat köyünde 101 yaşında Dersimli Maksud isimli bir kişi yaşarken, Peri köyünde yaşı daha da ileri olan 104 yaşındaki Köse Yusuf oğlu Ali yaşamaktadır. Yine Peri köyünde 80 yaşın üzerinde 5 kişi daha vardır. Ortalama yaş ortalamasının oldukça düşük olduğu o döneme göre bu yaşa kadar yaşamak, yörenin doğal yapısından kaynaklanıyor olmalı.

Başka yörelerden göç edip gelenlerin sayısı bazı köylerde çokken, kimi yerlerde de çok azdır. Genelde civar yerlerden göç edilmiş. İncelediğimiz bu köylerde evlatlık olarak alınanların sayısı da az değil. Herhalde oğlu olmayanlar yakın akrabalarının çocuklarını almış olmalı. Fakat kimi ailelerde hem *oğulluk* hem de *oğul* olduğu görülmektedir. Her ne kadar evlatlık olarak alınanların çoğunluğu, kendi oğullarından büyükse de küçük olanların da olduğu görülmüştür.

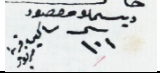
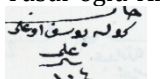
Çok olmamakla birlikte çeşitli aşiret (Hıranlı , Bahtiyarlı , Şadillu) isimleri de yazılmıştır. Ancak o döneme göre aşiret isimleri fazla değildir. Çünkü yörede yaşayanlar bugün dahi hangi aşiret ya da hangi ocağa bağlı olduklarını bilirler. Herhalde kimileri hariç, çoğunluk bağlı oldukları aşiret ya da *ocak* adını vermeyi gerekli görmemiştir.

Yine o döneme göre oldukça kalabalık köyler olduğu gibi (Peri karyesi: 200 nefer), 5-6 hanenin olduğu köyler de bulunmaktadır. Kalabalık hanelerin (8-9 nefer) yanında sayıca az olan (1 nefer) haneler de mevcuttur. Ancak hanelerin çoğunluğu 3-4 neferden oluşmaktadır.

Aşağıda bu köylerin isimleri, hane ve neferat sayıları ile varsa muhtar ve ağaların isimleri ve yaşları verilmiştir. Ayrıca her köyde yaşayan en küçük ve en büyük kişilerin (erkek) yaşlarını da vermeyi uygun bulduk. Tabloda da görüleceği üzere hem muhtar hem de ağanın olmadığı köyler olduğu gibi, muhtarlık yapan ağalar da vardır. Muhtar ve ağa olan köylerde bunların yardımıyla sayımlar yapılmış, bazen bu durum karye (köy) isminin yanına not düşülmüştür.

Tablo 3. Pertek Kasabasına Tabi Köy ve Mezraalar

	Köy ismi	Muhtar İsim/yaş	Ağa İsim/yaş	Hane	Neferat (erkek)	En küçük (yaş)	En büyük (yaş)
1	Curaven (Hass-ı Hümayun)	Yadigar oğlu Yusuf / 60	----	23	95	2 aylık	76
2	Ziverek (Hass-ı Hümayun)	Topal oğlu İsmail / 32	----	6	13	3	60
3	Sükar (Hass-ı Hümayun)	Gelu oğlu	----	6	26	1	62

	Hümayun)	Süleyman / 33					
4	Romurik (Hass-1 Hümayun)	----	----	11	34	2 aylık	71
5	Balan (Hass-1 Hümayun)	Bayram oğlu Bayram / 50	----	22	52	1 aylık	101 (Dersimli Maksud)
6	Mercimek (Hass-1 Hümayun)	Monla Bekir oğlu İsmail / 75	----	9	18	4 aylık	75
7	Peri (Hass-1 Hümayun)	Mustafa Ağazade Abdullah Ağa (muhtar) / 20		95	200	1 aylık	104 (Köse Yusuf oğlu Ali)
8	Ziri Tabi Peri	Ağsakal oğlu Hüseyin / 33	----	39	47	1	90
9	Pağnik	----	Hacı Abdullah Ağa oğlu Ahmed Ağa / 34	24	54	2 aylık	56
10	Til	Kahraman torini İbrahim / 32	----	5	16	1	50
11	Seyidli/Seydili	----	Mehmed Ağa / 41	17	40	6 aylık	90
12	Küregar/Küregan	Osman Ağa (muhtar) / 60		7	11	16	90
13	Siverek/Surek	Yusuf Ağa oğlu Ali Ağa (muhtar) / 60		19	37	1	80
14	Güderic	----	Mehmed Ağa oğlu Süleyman Ağa / 46	15	24	3	80
15	Basu	----	Mustafa Ağa oğlu Mahmud Ağa / 25	14	41	1	72
16	Şordenek	Hacunun oğlu Mustafa / 45	Mustafa Ağa oğlu Osman Ağa / 21	20	46	1	90
17	Kuzucak	Saçek oğlu Veli / 42	----	8	18	1	60
18	İsmail (iki kaydı tımar)	Mustafa Ağa oğlu İbrahim Ağa (muhtar) / 32		19	30	1	80
19	Gürcanlı	İsmail Ağa (muhtar) / 44		13	19	4	44
20	Kalender Mezrası	----	İsmail Ağa / 44	7	10	6	70
21	Danaburan	İsmail Ağa (muhtar) / 44		43	118	1 aylık (mah)	80
22	Göktepe	Bekir Ağa oğlu Halil Ağa (muhtar) / 47		19	36	1 günlük (ruz)	50
23	Fatih Beyleri Mezrası	----	----	11	24	7 aylık	85
	TOPLAM			452	1.009		

3.2. Sağman Kasabası

Sağman kasabası 1834 tarihinde merkez kasaba ve 10 köyden oluşuyordu. Bunların içinden Merkez mahalle ve 4 köy Hass-ı Hümayun için ayrılmıştı. Kasabada toplam hane 286 iken bu hanelerde yaşayan nefer ise 794'tür. Kadın nüfusu da aynı kabul edilerek eklendiğinde bu tarihte Sağman Kasabası nüfusunun yaklaşık 1.588 kişi olduğunu söyleyebiliriz.

3.2.1. Mahalleler

Merkez Mahalle

Kasaba merkezi *dokuzdan taksit beş Hass-ı Hümayun dört tımar* şeklinde kayıt edilmiştir. Defterde herhangi bir idareci hakkında bilgi verilmemiştir. Bu sebepten sayımın kasaba imamının yardımı ile yapıldığı görülmektedir. Diğer yerlerde olduğu gibi burada da nüfusun çoğunluğu gençtir. Buna rağmen askerde olanların sayısı sadece 4'tür. Bu sayı genç nüfusa göre az olsa da gençlerin çoğunluğunun askerliğini yapmış olduğunu düşünebiliriz. Çünkü nüfusa baktığımızda 15-17 arası 11 kişi varken, geri kalan genç nüfus 18 üstüdür. Askerlik yaşını da 18 kabul edersek, diğerlerinin askerlik yaptığını da kabul etmemiz gerek. Çünkü bu sayımlar ayrıca askerlik çağına gelmiş gençleri kayıt etmek için de yapıyordu.

Bu merkezden dışarıya çalışmaya gidenler az olduğu gibi buraya dışarıdan göç edenler de azdır. Yine burada nüfusa göre fazla meslek ismi de yoktur. Bu da çoğunluğun tarım ve hayvancılık ile geçindiği anlamına gelmektedir. Çünkü yörenin doğal ve coğrafi yapısı tarıma ve çoğunlukla da hayvancılığa uygundur.

Tablo 4. Merkez Mahalle

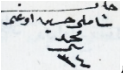
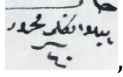
Muhtar	-
İmam	Ahmet Efendi, 31 yaşında
Hane	84
Neferat (erkek)	231
Amelmande (yaşlı ve çalışamaz)	38
Tüvana (genç ve güçlü)	96
Sıbyan (çocuk)	97
Lakaplar	monla, hacı, topal, deli, karagöz, tat, Kizir Beg, Aişe Han, sağır, sufi, solak, Kürd, çor, Acem, hatib
Meslekler	berber, kaltakçı (eğer ustası), usta, topçı, horasan (tuğlacı)
Engelli	meczub (1)
Başka yöreliler	Paşulu
Aşiret/Ocak	Şamlu aşireti
En küçük	2 aylık (Paşu Hüseyin oğlu Abdülkadir)
En büyük	82 (Menedin oğlu Osman)

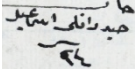
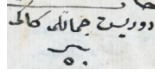
3.2.2. Köyler

1834 tarihinde Sağman kasabasında 10 köyün sayımı yapılmıştır. Köylerde idareci olarak muhtar var, ancak her köyde yok. Eğer köy bir ağaya ait ise orada ağanın aynı zamanda muhtarlık yaptığı da görülmektedir. Nadiren de olsa ağa ve muhtarın ayrı olduğu köyler de mevcuttur.

Sayım sırasında köylerde tarım ve hayvancılık dışında farklı mesleklerin olduğu da görülmektedir. Serracı (eyer vb at takımları yapan), çoban, minareci, çuvalcı, kundakçı (tüfeğin geri tarafındaki ağaç kısmını yapan sanatçı) gibi meslekler bunlardandır.

Köylerden askere ve gurbete gidenler olduğu gibi, başka yörelerden bu köylere göç edenler de vardır. Aynı şekilde aşiret ve ocak mensupları, eğer o isimle kendilerini tanıtmışlarsa, aşiretin ve ocağın ismi de kayıt edilmiştir. Bilindiği üzere o tarihte yörede yaşayanların büyük çoğunluğu bir aşiret üyesiydiler. Buna rağmen defterde çok fazla aşiret ismi kayıt altına alınmamıştır.

Yazılanlar arasında Şamlu , Hıranlı, Bahtiyarlı, Pilvanklı , Haydaranlı

 gibi aşiret isimleri vardır. Yine *ocak* olarak da Derviş Cemallı ocağının ismi kayıt edilmiştir. Burada ilginç bir bilgi ise Pilvanklı aşireti ile ilgilidir. Bu aşiretin *İrendek* köyündeki sayıları ayrı bir başlık altında verilmiştir. Herhalde sayıları diğer aşiretlere göre bu civarda fazla olduğu için bu şekilde bir başlık yazılmıştır.

Yine Pertek kasabasındaki köylerde olduğu gibi buradaki köylerde yaşayan insanlar için de çeşitli lakaplar kullanılmıştır. Topal, kel, emur, monla, köroğlu, Kürd, hacı, topal, budala, Arab, kör, kuru gibi lakaplar sayılabilir. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere bu 10 köyde toplam 202 hanede (kadınlarla birlikte) yaklaşık 1.126 kişi yaşamaktaydı.

Tablo 5. Sağman Kasabasına Tabi Köyler

	Köy ismi	Muhtar isim/yaş	Ağa isim/yaş	Hane	Neferat (erkek)	En küçük (yaş)	En büyük (yaş)
1	Dereli (Beş Hass-1 Hümayun, Dört Tımar)	Kel Hasan oğlu Ahmed/52	----	29	90	3 aylık	78
2	Dahne/Vahne (Beş Hass-1 Hümayun Dört Tımar)	Ahmed oğlu İsmail (muhtar)/52	Ağa	14	33	1	65
3	Kesrek/Kesurek (Beş Hass-1 Hümayun Dört Tımar)	Mahmud oğlu Cafer/34	----	7	24	1	60
4	Zive (Beş Hass-1 Hümayun Dört Tımar)	Reso oğlu Ali/36	----	38	115	1	73
5	Disimlu (Dirsimlu)	----	----	24	81	3 aylık	90
6	Carhik/Çirhik	Monla Salih oğlu Mehmed oğlu Hüseyin/50	----	18	62	1	80
7	İrendek'de Sakin Pilvanklı'nun nüfusu	Zin/Zeyn oğlu Ali/50	----	28	57	1	80
8	Kazılı/Kadılı	Hasan oğlu Nefu/57	----	14	27	1	80
9	Sürgec/Sürgüc	Ahmed Ağa oğlu Bekir Ağa/55	----	16	38	1	60
10	Pınartaş	----	----	14	36	2	70
	TOPLAM			202	563		

3.3. Mazgirt Kasabası

Defterdeki yerleşim yerleri arasında en fazla nüfusa sahip kasabadır. 1834 tarihinde merkez mahalle ile aşağıda verildiği üzere çok sayıda köy ve mezraalardan oluşuyordu. Köylerden 8 tanesi *hass-ı hümayun*, biri *tımar* olarak kayıt edilmiştir. Mezraaların çoğunluğunun hangi köye bağlı olduğu hakkında bir kayıt yoktur. Sadece isimleriyle yazılmışlardır. Büyük olasılıkla en yakın köye bağlıdırlar. Kasabada toplam 854 hanede 2.310 nefer (erkek) yaşamaktadır. Bunlara eşit kadın nüfusu olduğunu kabul edersek toplam nüfus yaklaşık 4.620 kişi yapmaktadır.

3.3.1. Mahalleler

Merkez Mahalle

Burada idareci olarak herhangi bir kimseden bahsedilmemiştir. Ancak mahalle isminin yanında kasabanın *Hass-ı Hümayun* olduğu ve yarısının da *Suroğlu* adlı birisinin elinde olduğu notu düşülmüştür.

Tabloda görüleceği üzere nüfusun çoğunluğu çocuk ve gençlerden oluşmaktadır. Buna rağmen o sırada askerde ve gurbette olan kimse yok. Hatta kasaba merkezi olduğu halde herhangi bir meslek ismi de yazılmamıştır. Buradan hareketle kasabada yaşayan çoğunluğun tarım ve hayvancılık işini yaptığını söyleyebiliriz. Ancak unutmamak gerekir ki bu defter Müslim defteridir. Farklı meslekleri yapanların çoğunluğu ise Gayrimüslimler olmuştur. Aşağıda köylerle ilgili bilgi verilirken bunların yaptıkları meslekler hakkında bilgi verilmiştir. Yine bu merkezde herhangi bir aşiret ya da *ocak* ismi de belirtilmemiştir.

Tablo 6. Merkez Mahalle

Muhtar	-
İmam	Abdullah oğlu monla Hüseyin,
Hane	40
Neferat (erkek)	111
Amelmande (yaşlı ve çalışamaz)	21
Tüvana (genç ve güçlü)	48
Sıbyan (çocuk)	42
Lakaplar	hatib, monla, köse, deli, hacı
Engelli	ama (1)
Başka yörelili olanlar	Şumili, Zehbanlı
En küçük	1 aylık (Kadı oğlu Mahmud oğlu Ahmed)
En büyük	70 yaşında (Ali oğlu Hüseyin)

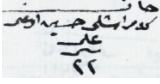

3.3.2. Köyler

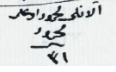
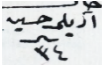
Sayım yapıldığı tarihte Mazgirt'e bağlı 48 köy, 13 mezraa ve 1 kom/gom (*mekân* demektir, ayrıca *komet* de denir) bulunuyordu. O tarihte toplam 814 hanede 2.199 neferin olduğu bu köylerde kadın nüfusu ile birlikte yaklaşık 4.398 kişi yaşıyordu.

Köylerle ilgili bilgilere bakıldığında idareci olarak muhtarlar var; ancak bütün köylerde bulunmuyor. Bununla birlikte eğer köy bir ağaya ait ise orada ağanın aynı zamanda muhtarlık da yaptığı görülmektedir. Ağa ve muhtarın ayrı ayrı olduğu köyler ise oldukça azdır. Bu tarihte Mazgirt'e bağlı olan yerleşim yerlerinin yarısından fazlasının ağaların elinde olduğu görülmektedir. Hatta bir ağaya ait birden fazla köy de bulunuyordu. Örneğin, yukarıda bahsedilen kasaba merkezinin yarısının ait olduğu Suroğlu'nun elinde buradan başka birkaç köy daha vardır. Bunlardan birisi *Malikane* olan *Şihzu* karyesidir. Köyün yarısı *darbhane-yi amirenin*, yarısı da *Suroğlunun* elindedir. Aynı şekilde diğer ağaların elinde de birkaç köy olduğu görülmektedir.

Bunlardan başka vakıf olarak ayrılan yerler de mevcut. Bunlardan biri olan 5 haneli *İlanlı* mezraasının, Sağman cami şerifesinin *vakfi* olduğu kayıt edilmiştir. Ancak burada *mezraa* ismi yazıldıktan sonra hemen aşağısında bu yer için *karye-yi mezbur* (adı geçen köy) ibaresi kullanılmıştır. Ya yanlışlıkla *köy* olarak yazılmış ya da önce yazılan köye bağlı bir mezraadır. 48 köyden dördünün de Pertek'de bulunan ve Sungur Bey'in yaptırdığı cami-i şerifenin *vakfi* olduğu görülmektedir. Bir köyün yanında da Sağmanlı Numan'ın *tımarı* notu düşülmüştür.

Bu köylerde kayıt altına alınan aşiret ve ocak isimleri azdır. Bunlar arasında sadece Kureyşli

(Kureyşanlı) ve Derviş Cemallı ocakları ile Hıranlı, Bahtiyarlı, Şeyh Hasanlı ,

Pilvanklı (Pilvenkli), Şadillu, Alanlı , Arilli gibi aşiretler vardır. Yine bu köylerde kahveci, hafız, çoban, serraci, kılavuz, süvari, berber gibi meslekler olsa da sayı fazla değildir. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere nüfusun fazla olduğu bu köylerde, sayısal olarak çok ve farklı mesleklerin olmaması, çoğunluğun tarım ve hayvancılık yaptıklarını akla getiriyor. Çünkü o dönemde daha çok Gayrimüslimler farklı mesleklerle uğraşıyorlardı ve bunu Gayrimüslim defterlerinde de görebiliyoruz.⁹

Köylerden askere ve gurbete gidenler olduğu gibi, başka yörelerden bu köylere göç edenler de mevcut. Fakat gurbete gidenler, köylerin toplam nüfusu düşünüldüğünde yine az. Sadece, görebildiğimiz kadarıyla 13 kişi o tarihte gurbete çalışmaya gitmiş. Herhalde burada yaşayan insanlar geçimlerini sağlayabiliyorlardı, ya da gurbete gitmek çok da kolay değildi.

Yine diğer kasabalardaki köylerde olduğu gibi buradaki yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar için de çeşitli lakaplar (kör, topal, hacı, monla, köse, öksüz, Türk, deli, küçük, Zaza, bozo (sarışın), sefil (kör), beyoğlu, balbal, kel, Kürd) kullanılmış, engeli olanların isimlerinin yanına da bu engel belirtilmiştir. Ancak defterin genelinde engelli olanların sayısı nüfusa göre oldukça düşüktür. Örneğin bütün bu köylerde engelli sayısı 4'tür. Bunlardan 3'ü âmâ, biri de meczub olarak kayıt edilmiştir.

⁹ Gayrimüslimlerin yaptığı meslekler arasında şunlar vardır: çakmakçı, berber, kelekçi, terzi, neccar, bardakçı, köşker, tellakçı, çilingirci, kazancı, çorbacı, nalband, çorabacı, hallaç vd. Bkz. BOA. NFS. d. 2653.

Köylerdeki genel nüfusa baktığımız zaman ise genç ve çocuk nüfusun çoğunlukta olduğunu görebiliyoruz. Ancak aşağıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere 70 ve üstü çok sayıda kişi de (erkek) bulunuyordu. Ancak kadınlar sayılmadığı için onlar arasında en yaşlı olanın kaç yaşında olduğunu bilemiyoruz.

Tablo 7. Mazgirt Kasabasına Tabi Köy ve Mezraalar

	Köy/Mezraa ismi	Muhtar isim/yaş	Ağa isim/yaş	Hane	Neferat (erkek)	En küçük (yaş)	En büyük (yaş)
1	Tarpasur	----	Halil Ağa	7	16	1	80
2	Yukarı Havsik/Hovsik	Ali Ağa (muhtar) /43		20	51	3 aylık	80
3	İlanlı Mezraası	Ali Ağa (muhtar) /?		5	15	1	60
4	Şihzu/Şihuzu Karyesi (Malikane)	Haydar oğlu Mehmed/60	----	29	71	1	87
5	Mezra-yi Karapınar tabi Şihzu	----	----	4	11	4	70
6	Surpiyan	Haydar oğlu Mehmed/60	----	23	52	2 aylık	78
7	Kanoğlu Mezraası	----	----	10	29	2	56
8	Kırcır	----	----	17	40	1	70
9	Huz Mezraası	Mustafa Ağa (muhtar) /?		9	25	2 aylık	66
10	Balışer	Süleyman Ağa oğlu Ahmed Ağa (muhtar) /41		18	39	4 aylık	70
11	Çevirme	----	Balışer Ağası Ahmed Ağa/41	9	23	1 aylık	60
12	Markik	Süleyman Ağa oğlu Abdullah Ağa (muhtar) /29		16	41	1 aylık	68
13	Yukarı Kacer/Kaçer	----	Mustafa Ağa/?	8	19	2	60
14	Aşağı Kacer/Kaçer	----	Osman Ağa/?	6	16	1	60
15	Mezraa-yi Çukurbağ	----	Osman Ağa/?	10	17	1	43
16	Kalukar/Kanukar	Abdullah oğlu (muhtar)/19	Hüseyin Ağa	16	29	5	70
17	Şamlı	----	İsmail Ağa/44	3	10	3	80
18	Hırnik	Ömer Ağa (muhtar) /45		1	77	1	77
19	Kadusa	----	Osman Ağa/?	14	36	6 aylık	80
20	Mezraa-yi Pirinci	----	Mustafa Ağa/?	12	28	1	70
21	Musadaric	----	Mustafa Ağa/?	4	10	1	55
22	Zalıklar	----	Memiş Ağa/?	9	23	5 aylık	80
23	Dolamac	----	Memiş Ağa/?	10	26	1	70
24	Sumak	----	Osman Ağa/?	7	19	2 aylık	61
25	Takez/Takiz	----	Mustafa Ağa/?	12	28	1	75
26	Şurik	----	Mustafa Ağa/?	13	28	1	92
27	Harasenik Ağası ve Karyesi	Emuş Ağa oğlu (muhtar) /45	Mustafa Ağa	42	79	2 aylık	90
28	Vasgirt	Emuş Ağa oğlu (muhtar) /47	Mehmed Ağa	44	105	1 günlük, 3 günlük	80
29	Dirahpin Mezraası	----	Vaskirt ağası Mehmed Ağa/47	3	8	4 aylık	28

30	Mezraa-yi Sulak	----	Memiş Ağa/47	5	13	3	47
31	Belek Nebunun Komu/Gomu	----	Memiş Ağa/47	1	5	3	90
32	Mezraa-yi Karaman	----	Vaskirt ağası Memiş Ağa/47	4	12	8	70
33	Hahi	----	----	13	28	1	72
34	Tezkan/Tezikan	----	----	15	28	1	70
35	Mezraa-yi Babür	----	----	4	10	1	66
36	Küçük Muşulu	----	----	3	7	6 aylık	50
37	Abduli	----	----	13	38	1	80
38	Reşü Mezraası	----	----	3	7	1	46
39	Hıraba Evrik	----	----	9	24	1	56
40	Ağacan	----	----	6	18	1	80
41	Kuçeklu	----	Memiş Ağa/47	5	10	8	54
42	Kuçikar	----	Osman Ağa/?	23	47	2 aylık	60
43	Evrik ve tabi Kanekuş	----	----	24	66	1	70
44	Yengiköy	----	Osman Ağa/?	5	19	1	70
45	Başavenk/Paşavenk	----	----	45	107	2 aylık	80
46	Kavi	----	Osman Ağa/?	14	42	1	62
47	Kabasakal tabi Kavi	----	----	6	20	4	57
48	Piruz Mezraası tabi Kavi	----	----	1	9	5	80
49	Mezraa-yi tabi Kavi	----	----	3	11	1	70
50	Zahuran	----	Mustafa Ağa/?	11	26	1	80
51	Evres	Hacı Halil Ağa oğlu Mehmed Ağa (muhtar) /65		11	25	1	80
52	Velişeyh	----	Evres ağası Mehmed Ağa/65	7	15	3	61
53	Şumi	----	Evres ağası Mehmed Ağa/65	10	18	5	80
	TOPLAM			814	2199		

3.4. Şikak Nahiyesi

Defterde Mazgirt Kasabasına bağlı köyler sayıldıktan sonra *Şikak Kuraları (Köyleri)* şeklinde bir başlık verilmiştir. Her ne kadar bu isim o tarihte bir nahije ismi olsa da aynı zamanda belgelerde adı geçen Şikak/Şavak aşiretiyle de ilgisi vardır. Hatta bu aşiret 16. asırdaki tahrirlerde Şakaklu Cemaati şeklinde yazılmıştır (Ünal, 1999: 84).

Sayma bakıldığında köylerin yarısından fazlasında herhangi bir idareci belirtilmemiş. Diğer çoğu köylerde olduğu gibi buralarda da az sayıda meslek sahibi olduğu görülmektedir. Bu da bize diğer yerlerde olduğu gibi buradaki insanların da çoğunlukla tarım ve hayvancılık yaptığını göstermektedir. Yukarıda yazdığımız üzere o tarihte farklı meslekleri yapanlar çoğunlukla Gayrimüslimlerdi. Müslimlerin hayvancılık ve tarım dışında yaptıkları işler çok azdı.

Aşiret ve ocaklara baktığımızda ise Derviş Cemallı ocağı ile Şeyh Hasanlu, Caferanlı ve Abbasanlı aşiretlerini görüyoruz. Genç, deli, hacı, monla, kara, boz (sarışın), deli, solak, köse gibi çeşitli lakapların verildiği bu köylerdeki dikkat çekici bir veri de Celuver adlı köyde 113 yaşında

birisinin yaşamasıdır. Bugün dahi bu yaşlara gelmek zor iken, o tarihte bu yaşa gelmek herhalde, defterdeki diğer 100 yaşını geçmiş kişilerde olduğu gibi, yörenin doğal yapısından kaynaklanıyordu.

Tablo 8. Şikak Nahiyesine Tabi Köyler (Hass-ı Hümayun)

	Köy ismi	Muhtar isim/yaş	Ağa isim/yaş	Hane	Neferat (erkek)	En küçük (yaş)	En büyük (yaş)
1	Nesertu	Mehmed oğlu Davud oğlu monla Hasan/41	----	20	67	4 aylık	70
2	Behrav	Hasan oğlu İbrahim/57	----	45	163	3 aylık	77
3	Titenek	----	----	45	130	5 günlük	80
4	Sorgun	----	----	9	30	3 aylık	60
5	Celuver/Celdur (Tıwardur)	----	----	30	95	2 aylık	113 (Bekir oğlu Tutu Mustafa)
6	Meciver	Ali oğlu Mehmed/61	----	6	19	1	61
7	Güdüрге	----	----	6	15	1	70
8	Şiban	----	----	13	46	1	70
9	Kuhbenek	----	----	18	58	1	65
	TOPLAM			192	623		

3.5. Çemişgezek Kasabası

Defterin başlığında Çemişgezek ismi olmamasına rağmen, defterin içinde; *Çemişgezek'de Vaki Mahluta Olan Hass-ı Hümayun Kuraların Nüfus Esamileri* başlığı altında bir sayım mevcuttur. Burada Çemişgezek kasabası bütünüyle sayılmadığı için çok fazla analiz yapılamamıştır. Sadece aşağıda verilen köylerle ilgili bilgiler üzerinden bir analiz yapılmıştır.

Kasaba'ya tabi 7 köy ve 1 mezraa bulunmaktadır. Hass-ı Hümayun olan bu köylerden *Şengah* köyü için "... *maden-i hümayunun kütük hizmetindedürler...*" notu düşülmüştür. Bu ilginç bir bilgidir. Çünkü Osmanlı'da madenlere kütük temin eden yerler, kömür temin edenlerden daha az olmuştur (Tızlak, 1997: 179). *Şengah* köyü de bu az yerlerden biriydi.

Köylerin çoğunluğunda idareci olarak muhtarlar vardır. Buna karşın diğer yerlerin aksine buralarda ağalarla ilgili bir bilgi verilmemiştir. Kadınlarla birlikte yaklaşık 500 kişinin yaşadığı bu yerlerde 7 kişi gurbete çıkarken, 5 kişi de askeredir. Yine bu köylerde herhangi bir meslek ismi de yazılmamıştır. Bu da bize, diğer yerlerde olduğu gibi burada da nüfusun çoğunluğunun tarım ve hayvancılıkla geçindiğini göstermektedir.

Yerleşim yerlerindeki bilgilere baktığımız zaman, sayımı yapılan *Paşa* mezraasının nüfusunun, çoğu köyden fazla olması ilginçtir. Yine tek haneli köylerin Hass-ı Hümayun olması da ilginç bir durum. Aşağıda görüleceği üzere *Pazapun* ve *Şamik* karyelerinde 1 hane mevcut ve Hass-ı Hümayun için ayrılmışlar. Herhalde bu durum yörenin coğrafi yapısının oldukça dağlık olmasından kaynaklanmıştır. Uzak yerlerde yerleşen bir hanenin mezraa değil de neden köy olarak kabul edildiğini ise önceden kalabalık olan bir köyün, göç ile nüfusunun azalmış olduğu şeklinde açıklayabiliriz.

Tablo 9. Çemişgezek Kasabasına Tabi Köy ve Mezraalar

	Köy ismi	Muhtar isim/yaş	Ağa isim/yaş	Hane	Neferat (erkek)	En küçük (yaş)	En büyük (yaş)
1	Paşa Mezraası	Hüseyin oğlu Süleyman/30	----	12	41	1	70
2	Mengücek	Saka oğlu Mehmed/60	----	7	22	1	60
3	Örence	Mehmed oğlu Ali/74	----	7	33	2	87
4	Vartenik	Hasan oğlu Ömer/56	----	12	51	1	90
5	Pazapun	----	----	1	4	25	70
6	Şamik	----	----	1	3	22	60
7	Nurvenik	Osman oğlu Yusuf/70	----	5	15	1	71
8	Şengah	Veli oğlu Maksud/47	----	22	78	1	72
	TOPLAM			67	247		

3.6. Sebteros Nahiyesi

Bu nahiyedeki köyler de Hass-ı Hümayun olarak kayıt edilmiştir. Köylerin nüfusuna bakıldığı zaman Barasur köyünün oldukça kalabalık olduğu görülmektedir. Hatta *Yukarı Mahalle* olarak kayıt edilen *Kuşçiler* adlı bir mahallesi dahi var ve burası da hayli kalabalıktır. İlginç olan Barasur'da 154 nefer yaşadığı halde 2 yaşından küçük erkek çocuğun olmaması. Yine bu nahiyedeki köylerden Gircini/Girecni'de de 27 nefer olduğu halde, 7 yaşından küçük erkek çocuk yoktur. Elbette bunun kesin sebebini tahmin etmek zordur. Ölüm de olabilir, ya da sadece erkek çocuk yoktur. Çünkü o tarihte kız çocukları yazılmıyordu. Belki onlar arasında daha küçük yaşta olanlar vardı, ancak kayıt edilmedikleri için haklarında herhangi bir bilgi sahibi değiliz.

Bu köyleri diğer yerlerden ayıran bir özellik de gurbete çıkanların oldukça fazla olmasıdır. Hesapladığımız kadarıyla o tarihte 40 kişi gurbette bulunuyordu. Bunun yanında askerde olanların sayısı da 25 kişidir ve yine diğer köylerden fazladır. Buralarda yaşayanların yaptıkları işler arasında Başmuhasebe küttabı, demirci, gemici, hafız ve tatar gibi meslekler de vardır. Bunun yanında kişilere verilen çeşitli lakaplar da yazılmıştır. Laz, hacı, Pir, köse, kara, boz, kel, topal, deli, Acem, kör, sağır, keleş, uzun, küçük, efendi bunlardandır.

Aşağıda görüldüğü üzere köylerin toplam nüfusu içinde en küçük 1 aylık iken, en büyük 90 yaşındadır. Bütün kasabalarda olduğu gibi burada da genç nüfus fazladır.

Tablo 10. Sebteros Nahiyesine Tabi Köyler (Hass-ı Hümayun)

	Köy ismi	Muhtar isim/yaş	Ağa isim/yaş	Hane	Neferat (erkek)	En küçük (yaş)	En büyük (yaş)
1	Kürdler	Eyyub oğlu Hüseyin oğlu Hasan/51	----	17	48	3	80
2	Gökce	Hacı Mehmed oğlu Ali/46	----	12	41	2 aylık	70
3	Barasur	Mustafa oğlu Monla Hasan/53	----	50	154	2	80
4	Kuşçiler tabi Barasur Yukarı Mahalle	Ali oğlu Mehmed/38	----	45	122	1	82
5	Menasut	Halil oğlu Ali/36	----	22	46	1	90
6	Vankun	Osman oğlu Ahmed/45	----	14	33	3	70
7	Gircini/Girecni	----	----	11	27	7	54
8	Pirsur	Hacı Halil oğlu Mustafa/62	----	24	47	4	90
9	Şıhsur	Osman oğlu Mehmed/60	----	45	138	1	80
	TOPLAM			240	656		

4. SONUÇ

Osmanlı Devleti'nde asırlar içinde çeşitli nüfus sayımları yapılmıştır. Ancak bu sayımlar da düzenli bir şekilde yaptırılmamıştır. Yine bu sayımlarda kadın nüfusu da yoktur. Fakat bütün bu eksiklerine rağmen yine de bu kayıtlar bugünden geçmiş tarihe gitmek açısından oldukça önemli veriler içermektedir. Bu veriler hem araştırmacılar hem de diğer insanlar için önem taşımaktadır. Geçmişte atalarının yaşadıkları yerler hakkında bilgileri varsa, ya da belli bir tarihe kadar soy bilgilerine sahipse, bu defterlerdeki bilgiler aracılığı ile ataları hakkında kimi ayrıntılı bilgilere de sahip olabilirler. Mesela defterdeki kişi adlarının yanında yazan yaş, lakap, meslek, o yöreye nereden geldikleri, ya da o sırada nerede oldukları gibi bilgilere ulaşabilirler, ki bu bilgiler kişileri geçmişteki atalara daha da yakınlaştırır.

Bununla ilgili şu örneği verebiliriz. Biz kendi atalarımızın isimlerini bir düzen içinde 1820-30'lara kadar götürebiliyorduk. Görüştüğümüz aile büyükleri daha eskiden sadece genel olarak bahsediyorlardı. Büyük dedemiz olan Laçın'ın bu tarihe denk geldiğini hesaplamıştık. Bu defterlere de biraz da bu sebeple ilgi duyduk. Defter üzerinde yaptığımız incelemede 1834 tarihinde karşılaştığımız Laçın ismi bizim için sürpriz oldu. Bu tarihte *Laçın oğlu Mahmud oğlu Laçın* adlı kişilerin bizim atalarımız olma olasılığı fazlaydı. Çünkü geçmiş atalar içinde kısa aralıklarla yaşamış iki Laçın isimli atadan bahsediliyordu. Yine anlatılanlara göre bu ataların farklı isimleri olsa da bu aile o tarihlerde *Laçınler* olarak da anılıyor (Taş, 2024: 42). Bu sebepten bu bilgi bizim için değerli oldu. Defterdeki kayıt tam olarak şu şekildedir: *Laçın oğlu Disimlu (Dirsimlu) Mahmud 31 yaşında ve oğlu Laçu (Laçın) 2 yaşında*.

Makalede incelediğimiz 1834 tarihli Mazgirt, Sağman ve Pertek kasabalarına ait nüfus defteri de bu tür bilgiler vermektedir. Bu kasabalardan ayrı olarak Çemişgezek'e ait bazı köylerle ilgili bilgiler de bulunmaktadır. Defterden, o dönemde bu kasabaların merkez ve köylerine ait nüfusun sayısal toplamına, bu köylerin isimlerine, köylerde yaşayan insanların (erkek nüfus) isim, yaş, lakap, meslek gibi bilgilerine ulaştık. Yine o tarihte gurbette ya da askerde olanlar ile bu yerlere dışardan gelenler hakkında da bilgiler mevcuttur. Yaptığımız incelemede bazı köylerde gurbete çıkanlar çok olduğu halde bazı köylerde hiç yoktur. Genel olarak baktığımızda ise gurbete çalışmak için gidenler nüfusa oranla çok azdır. Bu da bize o tarihte yörenin doğal yapısının nüfusu geçindirmek için yeterli olduğunu göstermektedir.

Yine nüfusa baktığımızda ileri yaşta olanlar da hayli fazladır. Bu kasaba ve köylerde 100 yaşını geçen birkaç kişi var ve bunlardan biri de 113 yaşındadır. Sayım yapıldığı sırada henüz doğmuş birkaç bebek de vardır. Elbette bunların hepsi erkek. Kadınlar kayıt edilmediği için onların yaşları ve isimleri hakkında herhangi bir bilgimiz yok.

Sayımı yapılan kişilerin en çok kullandığı isimler ise Ehl-i Beyt mensuplarına ait isimler olmuştur. Mehmet, Ahmed, Mustafa, Ali, Hasan ve Hüseyin en çok kullanılan isimlerdir.

Ayrıca dikkatimizi çeken bir diğer bilgi de evlatlık alınanların bazı yerlerde fazla olmasıdır. Hatta bazı ailelerde hem evlatlık hem de kendi çocukları olduğu görülmektedir.

Yine bu defterde bazı aşiret ve ocak isimleri de yazılmıştır. Ancak o döneme göre sayı hayli azdır. Çünkü bu yörede yaşayan insanların çoğunluğu bugün dahi ait oldukları aşiret ve ocak ismini bilirler. Herhalde bunu belirtme gereği duymadılar. Ocaklar arasında Kureyşanlı, Derviş Cemalli isimleri varken, aşiret olarak da Pilvanklı, Hıranlı, Bahtiyarlı, Haydaranlı, Şikaklı, Şadillu, Caferanlı, Abbasanlı, Disimlu (bazı yerlerde Dirsimlu yazılmış), Şeyh Hasanlu gibi isimler kayıt altına alınmıştır.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

BOA, NFS. d. (Nüfus Defterleri):

2652

2653

2654

Araştırma, İnceleme ve Telif Eserler

Akyel, S. & Sertel, S. (2015). Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1840 Tarihli Çarsancak Kazası Gayrimüslim Nüfus Defteri Örneği. *Journal of History and Future*, 1(1), 78-98.

- Akyel, S. (2014). XIX. yüzyılın ilk yarısında Ebutahir kazasının sosyal ve ekonomik yapısı. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33(56), 319-342. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000589
- Altı, A. (2019). Nüfus Defterlerine Göre Pirevi (Hacı Bektaş Veli Tekkesi) (1830-1846). *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 90, 77-98.
- Barkan, Ö. (1953). Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi. *Türkiyat Mecmuası*, 10, 1-26.
- Başaran, M. (2017). 1830 – 1842 Yılları Arasında Nüfus Defterleri Kapsamında Ödemiş ve Köyleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 307-321, <https://doi.org/10.30803/adusobed.349447>
- Dıvrak, U. (2015). XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Çemişgezek ve Köylerinin Müslüman Nüfusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/41, 371-380.
- Evcı, T. (2021). Osmanlı Tarihi Yazımında Nüfus Defterlerinin Yeri: 1831 Tarihli Teke Livasına Bağlı Elmalı Kazası Nüfus Defteri Örneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(49), 205-225, <https://doi.org/10.17498/kdeniz.872895>
- Güneş, M. (2014). Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili. *Gazi Akademik Bakış*, 8(15), 221-240.
- İnalçık, H. (1987). *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Koçak, Z. ve Taşkiran, H. (2014). 2793 Numaralı Ahlat Kazası Müslim Nüfus Defteri (30 Rebiyülevvel 1252/15 Temmuz 1836)'nin Tanıtım ve Değerlendirmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7/XVII, 421-442.
- Mutlu, S. (2003). Late Ottoman Population And Its Ethnic Distribution. *Nüfusbilim Dergisi\Turkish Journal of Population Studies*, 25, 3-38.
- Taş, K. (2024). Tunceli/Dersim'de Kartala Verilen Manevi Değerin Kökeni. *SÜREK Alevilik - Bektaşilik Ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (2), 38-46.
- Tızlak, F. (1997). *Osmanlı Döneminde Keban-Ergani Yöresinde Madencilik (1775-1850)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ünal, M. A. (1999). *XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yılmazçelik, İ. (1996). XVIII. Yüzyıl ile XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır Eyaletinin İdari Yapısı ve İdari Teşkilatlanması. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 18(29), 217-232.
- Yılmazçelik, İ. (2011). *Osmanlı Devleti Döneminde Dersim Sancağı*. Ankara: Kripto Yayınları.
- Yüksel, H. (2006). Osmanlı'da Modern Anlamda Yapılan ilk Nüfus Sayımına Göre Divriği'nin Demografik Yapısı. *Nüfusbilim Dergisi (Turkish Journal of Population Studies)*, 07, 73-89.

Çatışma Beyanı: Bu makalede kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma etik kurul izninden muaftır.

Katkı Oranı: Çalışma tek yazarlıdır.